

THE AWAKENING OF THE MAN

Georgeta Cozma

PhD, Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare Northern University Center

Abstract: Our work tries to map out the dystopia that legitimises the drama of a person exiled within his own country, in solitude, together with the underlining of the essence of a human being, which is an excessively terrifying experience of the Gulag. It also discusses the dread of the communist prisons, as they appear in the last novel of the Exile Trilogy written by Horia Vintila, "The Saving of the Ostrogoths (Persecute Boetiu)".

Keywords: levels of Reality, Tertiary hidden mystery, alienation, exile, dystopia, trans-disciplinary, awoken-human

I. Utopie. Antiutopie. Distopie.

În plin Ev Mediu întunecat, când Roma era sub stăpânirea barbarilor, un spirit nonconformist ca cel al lui **Boethius** a reușit – chiar cu prețul vieții – să lase umanității testamentul său filosofic, *De Consolatione Philosophiae (Consolarea Filosofiei)*, pe care barbarul rege ostrogot, Theodoric, a ținut să-l aibă, nu pentru a-l arde pe rug, ci pentru a-l tipări, conștient de valoarea acestuia și responsabil față de posteritate. Să nu uităm că doar prejudecățile umaniștilor și, mai apoi, a modernilor, au proiectat asupra Evului Mediu (între 500-1500 d.Hr.) imaginea unei perioade istorice atât de negative, uitându-se, parcă, de splendoarea poemelor eroice, *les chansons de geste*, care preamăresc, chiar dacă idealizat și, de cele mai multe ori, departe de realitate, viața la curțile lorzilor, curajul cavalerilor; de lirica trubadurilor; de romanul curtean, care exploatează legenda sfântului Graal sau a regelui Arthur; de *mistere* și *miracole*, ca forme artistice dramatice; și, mai ales, de *iubirea curtenească* (José Ortega y Gasset), metaforă a

erotismului spiritualizat și care implică respectarea acelor *Leys d'amores*, legile *cortziei*, despre care vorbește filosoful spaniol, și care presupun: *taina, răbdarea și stoicismul*.¹ Tot acum, monumentalele domuri gotice devin adevărate centre de cultură,² la școlile arondate acestora se predau *septem artes liberales*: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, geometria, astronomia și muzica, iar în umbra manuscriselor și a bibliotecilor abațiilor iau ființă primele universități, sub forma confreriilor (*universitas*),³ dezvoltându-se o puternică mișcare de gândire filosofică, numită *scolastică* (lat. „schola”)⁴, văzută, în lumina ultimelor studii, drept *filosofie creștină* (E. Gilson), prin încercarea de a topi în creuzetul creștin filosofia lui Platon și Aristotel. „Se poate spune, fără nicio exagerare – consideră Claudiu Mesaroș – că filosofia medievală este de fapt o gândire filosofică creștină. Toate problemele, fie ele preluate de la filosofi ca Platon sau Aristotel, intră în atenția medievalilor pe un fond creștin, miza discutării lor fiind de cele mai multe ori dogmatică”.⁵ În interviul acordat lui Otinel Vereș, traducătorul operei lui Boethius, *Consolarea Filosofiei*, coordonatorul ediției, prof. Alexander Baumgarten subliniază faptul că studiul filosofiei medievale „nu mai este invocarea unor întunecimi ale secolelor de uitare ce au urmat Antichității, cum făcea renașterea și epoca clasică, tocmai pentru a se defini pe sine, nu mai este nici perioada prielnică inspirației romantice, pe care autorii lor o invocau spre a se defini față de clasici, nu mai este nici epoca triumfului (catolic) al tomismului, cum vroia prima parte a secolului al XX-lea. <Diversitatea rebelă> (după expresia lui Paul Vignaux) a filosofiei medievale este, poate, una dintre cele mai nimerite expresii pentru caracterizarea filosofiei medievale, în raport cu epoca noastră. [...] Filosofia medievală ar putea fi considerată drept un excelent spațiu de explorare hermeneutică a surselor modernității: aceasta în deciziile ei teoretice, în dezbaterile ei, în locul filosofiei între științe, în formele de studiu academic pe care ni le-a transmis, în textele pe care ni le-a conservat și pe care azi, cel puțin în cultura română, le cunoaștem într-un mod destul de precar.[...] Am sentimentul că nici o epocă a istoriei filosofiei nu poate fi mai „prietenă” cu postmodernitatea decât gândirea medievală. Odată, prin asemănări: jocul infinit al

¹v. José Ortega y Gasset, *Studii despre iubire*, traducere Sorin Mărculescu, Ed. Humanitas, 2012

²v. *Numele trandafirului (Il nome della rosa, 1980)* celebrul roman al semioticianului Umberto Eco, în care teoreticianul *operei aperta* ilustrează tocmai metoda de cercetare scolastică, bazată pe *raționament deductiv, silogisme, observație empirică, dialectică*.

³Universitatea din Paris (1170) este cea mai veche din lume, funcționând de la început cu patru facultăți: teologia, dreptul, medicina și cursul secundar.

⁴Cei mai de seamă scolastici au fost: Sfântul Tomade Aquino, Sfântul Bonaventura, Rogerius, călugări franciscani.

⁵ Claudiu Mesaroș, *Filosofii cerului: o introducere critică în gândirea Evului Mediu*, Editura Universității de Vest, 2005, p.115

dezvoltărilor și exercițiilor de logică universitare sunt sursa îndepărtată a deconstructivismului nostru; rafinamentul problemelor teologiei medievale a obligat (se știe, azi) exercițiul filosofiei la o turnură lingvistică, așa cum a fost recuperată și dezvoltată abia în contemporaneitate. Apoi, prin cauzalitate: interogația asupra identității moderne trece prin analiza surselor scolastice ale nașterii ei. Este lumea modernă un infinit omogen (din perspectiva cosmosului, a omului, a capitalului, a științelor)? Dacă ea s-a născut din criza universului calitativ al celor vechi, atunci această criză trebuie interogată pentru a înțelege probeleme universului cantității. Să nu punem bariere între lectura unui text medieval și practica postmodernă a filosofiei: trecerile sunt naturale și line, atunci când înțelegem că ambele converg spre analiza unei identități”.⁶

Secolul XX, perioada cea mai accelerată, desacralizată și contradictorie din istoria omenirii, secolul celui *de-al doilea val* (Alvin Tofler), secolul *extremelor* (Eric Hobsbawm), despre care muzicianul Yehudi Menuhin spunea că: „dacă ar trebui să fac bilanțul secolului XX, aș spune că a trezit cele mai mari speranțe concepute vreodată de omenire și a distrus toate iluziile și idealurile”, al ateismului scientist, este perioada cu adevărat întunecată a istoriei omenirii, dacă ne referim doar la *nazism*, *fascism* și *comunism*, pământul devenind un „mare cimitir de sub Lună”, în metaforica exprimare a lui Georges Bernanos. Societatea totalitaristă se naște o dată cu abolirea sacrului. „Sacru, ca experiență a unui real ireductibil, este efectiv elementul esențial al structurii conștiinței și nu doar un simplu stadiu al istoriei sale. Atunci când acest element este violat, desfigurat, mutilat, Istoria devine criminală”.⁷ Într-un regim totalitarist, un Boethius cu greu ar fi reușit să treacă de cenzură, să-și vadă publicată opera. Și asta, tocmai în perioada modernă a istoriei omenirii. Când, nu-i așa, conducătorii de state se presupune că ar fi spirite moderne, democratice și deschise, nu barbare, precum regele Theodoric. *Un veac de singurătate*, ca să parafrazăm celebrul roman al lui Gabriel García Márquez, în care *exilul* a devenit un *modus vivendi* sau o formă de *supraviețuire*. Iar *singurătatea* un *alter ego*. Ultimul roman din *Trilogia exilului* a lui **Vintilă Horia**, *Salvarea de ostrogoți (Prigoniți-l pe Boețiu)*⁸ este o *distopie*⁹ care legitimează alienarea omului, experiența terifiantă a Gulagului, ororile închisorilor comuniste și, mai apoi, exilul în propria țară, în singurătate. „Nici unui călău al

⁶Otiniei Vereș, *Interviu cu prof. Alexander Baumgarten*, Editura Ratio et Revelatio, ian 26, 2015, pe http://ratioet revelatio.com/en/module/smartblog/details?id_post=21

⁷Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, p.149

⁸Vintilă Horia, op.cit., traducere de Ileana Cantuniari, Ed. Europa, Craiova, 1993

⁹Pentru contextualizarea conceptului am folosit studiul *Morfologia lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Coordonator Corin Braga, Ed. Tracus Arte, București, 2015

gulagurilor răsăritene nu i-ar fi trecut prin cap să-și pedepsească victimele condamnându-le la singurătate în Câmpia Bărăganului”,¹⁰ spune Cornel Ungureanu, oripilat, parcă, de ‘‘ingeniozitatea’’ omului nou în imaginarea unor torturi pe care nici măcar medievalii întunecați nu le-au exersat. Fermentul distopiilor, *narațiuni ale alienării*, sunt regimurile totalitare, din orice timp, dar, în special sunt „produsul teroriilor din secolul XX. Un secol de exploatare, represiune, violență, război, genocid, boală, foame, ecocid, depresie, datorii financiare și de continuă golire a umanității în procesul zilnic de cumpărare și vindere”, după cum apreciază Tom Moylan.¹¹

Salvarea de ostrogoți (Progoșiți-l pe Boețiu) este o parabolă despre natura umană și despre *mântuire*, un roman *trans-istoric*, care caligrafiază, într-un scenariu fracturat, parcursul *peratologic* al lui Toma Singuran și al lui Boețiu, *exilul interior*, complementar *exilului exterior*, orice scenariu peratologic fiind „o formă de mișcare a limitelor în câmpul de libertate al conștiinței”.¹² Basarab Nicolescu, la fel ca și Pompiliu Crăciunescu, subliniază *dimensiunea transdisciplinară* a viziunii lui Vintilă Horia – „transdisciplinară *avant la lettre*”¹³ – așa cum se degajă din întreaga lui operă, de la metaliteratură până la romanele sale. Un rol decisiv în deschiderea scriitorului înspre *Studiul Complexității*, care îi va modela gândirea cu privire la *unitatea cunoașterii* (Edgar Morin) este apropierea de Institutul de Cibernetologie, înființat la Buenos Aires, în care activitățile convergeau înspre experimentarea *pluridisciplinarității*. Frecventarea *centrelor pământului*, spirite *trezite* ale epocii, de la oameni de știință, la filosofi, antropologi, artiști, literați, teologi,¹⁴ constituie tot atâtea *clăi de fire stânga* (Ion Barbu) care-i jalonează, pe de o parte, traseul inițiativ întru *autotranscendență*, și care, prin regalul dialogului fast, îi deschid *ferestre*¹⁵ înspre înțelegerea utopiei scientiste a convulsionatului secol XX și a sensului vieții, înspre legitimarea intuițiilor *transdisciplinare* și a *viziunii transgresive* despre lume, înspre necesitatea imperioasă a *trezirii* Omului *nedivizat* în cunoaștere, a *omului indiviz*, cum îl numește Pompiliu Crăciunescu, a cărui cunoaștere este *neîmpărțită*.

¹⁰ Cornel Ungureanu, *La vest de Eden. O introducere în literatura exilului*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1995, p.132

¹¹ Tom Moylan, *Scraps of the Untainted Sky*, Boulder, Westview Press, 2000, p. XI. apud. Marius Conkan, *Portal și distopie în literatura fantasy*, în volumul colectiv *Morfologia lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, p.296

¹² Gabriel Liiceanu, *Om și simbol*, Ed. Humanitas, București, 2005, p.170

¹³ Pompiliu Crăciunescu, *Terțul inclus și transliteratura*, în *La confulența a două culturi. Lupasco astăzi, Lucrările Colocviului Internațional UNESCO, Paris, 24 martie 2010*, Ed. Curtea Veche, 2010, p.173

¹⁴ Werner Heisenberg, Ferdinand Gonseth, Stéphane Lupasco, Basarab Nicolescu, Arnold Toynbee, Raymond Abellio, Marshal McLuhan ș.a.

¹⁵ „Dacă nu există ferestre, ele trebuie inventate”, exclamă Iona, protagonistul dramei de idei a lui Marin Sorescu, un alt exilat, de data aceasta în singurătatea absolută.

Dimensiunea transdisciplinară a romanului vine, pe de o parte, dinspre arhitectura narativă. Construcție supraetajată, aceasta se articulează pe două planuri, care, în aparență, după principiile mecanicii clasice, urmează Săgeata Timpului¹⁶, „asociată cu entropia, cu creșterea dezordinii”¹⁷. Din perspectiva instrumentarului naratologiei clasice, am putea identifica astfel două micro-romane, convergente din punct de vedere tematic, desfășurate în durate temporale clare și diferite: *prezentul* epocii totalitariste, secolul XX – primele două părți și *trecutul* medieval – partea a treia, caracterizate prin *discontinuitate, separabilitate și cauzalitate locală*. Dinspre *metodologia transdisciplinară*, cele două secențe narrative încapsulează *niveluri de Realitate* plasate pe *dimensiunea spațiu-timp*¹⁸, un *Timp Viu*, reversibil, alcătuind un *Palimpsest* cu o *structură deschisă, gödeliană* a ansamblului *nivelurilor de Realitate*. Acestea sunt marcate de *complementaritate, complexitate, incompletiudine, inseparabilitate și cauzalitate globală*. *Trans-misia de informație prin cuvânt viu*, „fulger traversând într-o singură clipă toate nivelele de Realitate”¹⁹ și nivelurile de percepție într-o mișcare coerentă, este asociată cu două sensuri: *ascendent* (glisare *anabsică*), echivalentă urcării prin *nivelurile de Realitate* și nivelurile de percepție și *descendent* (glisare *catabasică*), corespunzând unei coborâri prin niveluri. Sacrul, zonă de rezistență absolută, „permite *întâlnirea* mișcării ascendente a informației și a conștiinței cu cea descendentă prin nivelurile de Realitate și nivelurile de percepție. Această *întâlnire* este condiția esențială a libertății și responsabilității[...] sursa valorilor noastre”²⁰. Din această perspectivă, triada Toma-Savantul-Boețiu, „actorii textului” (Philippe Sollers), devine imaginea emblematică a *omului-cuantă, undă și particulă*, surprins în momente diferite, pe aceeași *dimensiune spațiu-timp*. Vedem, astfel, și capul și pajura monedei, simultan. Sau, cele trei personaje la care facem referire, nu sunt decât niște *fractali* ai aceleași ființe primare, unice și indivizibile, plasate în aceeași situație-limită, indiferent de spațiu sau timp, legate între ele printr-o coerență intemporală. De altfel, autorul sublinia, în acest sens, ideea că „este vorba de două romane paralele, precum viața însăși: pe de o parte ceea ce omul este în imediat, propria sa contemporaneitate, pe de altă parte, un simbol oarecare al omului proiectat în trecut, personal sau

¹⁶ Sir Arthur Eddington a introdus expresia *Săgeata timpului* în 1927, pentru a denumi trecerea lineară și ireversibilă a vremii, dinspre trecut spre viitor.

¹⁷ Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, p.31

¹⁸ La nivelul particulelor subatomice, curgerea timpului este reversibilă, iar legile fundamentale ale fizicii nu se schimbă indiferent de sensul în care s-ar desfășura evenimentele. „Nivelul microfizic este caracterizat de invarianță temporală (reversibilitatea timpului), Basarab Nicolescu, *op.cit.*, 2007a, p.31

¹⁹ Basarab Nicolescu, *Teoreme poetice*, 2007, p.22

²⁰ Basarab Nicolescu, *op.cit.*, p.151

istoric, subiectiv sau colectiv”²¹. Scriitorul apelează la un artificiu narativ, plasând secvența din trecut în succesiunea prezentului, producând această dislocare tocmai pentru a accentua ideea de *continuitate* și *discontinuitate*, dar și de ruptură între *nivelurile de Realitate*. Implicit, naratarul este pus în situația de a experimenta glisarea pe *spațiu-timp cuantic*, de a înțelege principiul *corsi et ricorsi* al lui G. Vico, dar și de a experimenta, din interior, întâlnirea cu acel *cuvânt-viu*.

Pe de altă parte, romanul oferă o *viziune transgresivă* a vieții, imaginea unei *cunoașteri deschise*, eliberate de determinismul și mecanicismul impus de fizica clasică, „nici exterioară, nici interioară: ea este în același timp și exterioară și interioară”²², permițând unificarea Subiectului transdisciplinar cu Obiectul transdisciplinar sub semnul *Terțului tainic ascuns*. Nu în ultimul rând, narațiunea reflectă noua viziune paideică, devine exemplificare a epistemologiei pe care o teoretizase, informațiile venind dinspre literatură, fizică, antropologie, religie, artă, scopul ei fiind *untiatea cunoașterii*, urmărind „ceea ce se află în același timp și *între* discipline, și *înăuntrul* disciplinelor, și *dincolo* de orice disciplină.”²³

II. Trezirea Omului

„Este timpul leuirii, nu al plânsului”
Boethius, *Consolarea filosofiei*

„Luminate de *oglindea cea îndepărtată*, celelalte două părți ale romanului focalizează destinul gândirii libere în era unei noi barbarii”, conchide Pompiliu Crăciunescu, dar analogia nu se limitează doar la atât, romanul fiind expresia căutării *sensului existenței, a cunoașterii și a acțiunii*. „Dacă odinioară Boețiu căuta punctul de acord între Aristotel și Platon, într-o lume suspendată între catastrofă și mântuire, Vintilă Horia caută *legătura ireductibilă dintre descoperirile noii fizici și lumea făpturii*”²⁴, sau, așa cum va spune personajul: „, punțile între viața atomului și cea a individului” (p.37). Narațiunea debutează *ex-abrupto*, cu o frază liminară, care plasează trama epică în plin absurd, specific *distopiei*: „Ești liber. Poți pleca!”²⁵(

²¹ Vintilă Horia, *Journal d'un paysan du Danube (Jurnalul unui țăran de la Dunăre)*, p.235, apud. Pompiliu Crăciunescu, op.cit., p.127

²² Basarab Nicolescu, op.cit., 2007a, p.66

²³ Ibidem., p.53

²⁴ Pompiliu Crăciunescu, *Terțul inclus și transliteratura*, p. 183

²⁵ Toate citatele sunt selectate din romanul *Salvarea de ostrogoți (Progoși-l pe Boețiu)*, Ed.Europa, Craiova, 1993

pag.5). După zece ani de detenție, protagonistul, Toma Singuran, profesor universitar, este *osândit* acum la viață, în pustietatea Bărăganului, ca *prizonier liber*. O libertate cinică, absurdă, câtă vreme este condiționată printr-o suită de negații: „Nu vei scrie scrisori. Nu vei scrie nimic. Nu te vei îndepărta prea mult. Nu vei traversa Dunărea. Nu vei da nici un semn de viață” și de reguli prestabilite: „Va trebui să te prezinți la miliția din Balta Albă la zi’ntâi a fiecărei luni. În afară de iarnă [...]. Vei face, la urma urmelor, ce vei vrea. Îți vei stabili reședința în regiune, unde-ți va place, în afară de orașe și sate”(p.5). Întrebarea: „În ce direcție?” articulată în același registru ionician, adâncește scena, desprinsă, parcă, din suprarealism. Utopie și simultan antiutopie: „Poți alege”, iar sugestia milițianului: „Ar fi mai bine să te îndrepti spre răsărit” (p.6) are vădite conotații ideologice. În primă instanță, protagonistul *refuză memoria*: „nu mai voia să-și amintească. Trebuia să-și șteargă deceniul ăsta din memorie și să nu păstreze decât concluziile cele mai folositoare, experiența sa în abstractul turpitudinii”(p.8), nu ca *apostazie*, ci ca semn clar al dorinței de a lăsa în urmă trecutul. Fără ură, fără dorință de răzbunare. Cu toate că a fost obligat să experimenteze jocul *omului dublu*,²⁶ spiritul lui nu a fost contaminat de ororile închisorii, un capitol din viață se încheie, fără ca protagonistul să fie învins. Zona cea mai ascunsă din sufletul lui este mitul Dorei-Adela. Amintirea acesteia, în momente distincte ale vieții – copilărie, tinerețe – a traversat spiritul lui Toma, păstrându-i sentimentul libertății: „purta în el acel germene de libertate de neatins, ultimul cadou al Dorei- Adela”(p. 6), l-a încălzit de-a lungul vieții și i-a arhivat partea tănuțită de copilărie și de suflet. Toma este acum la o răscruce, este liber *să aleagă*: moartea sau re-nașterea, renunțarea, deznădejdea sau lupta și lumina interioară. Dimpotrivă, *bolgia* din care tocmai a ieșit va fi temeiul unui *nou salt în conștiință și conștiință*: „o va scoate la capăt, va metamorfoza această nouă șansă de distrugere într-un salt către viitoarea sa perfecționare”(p.9). Pustietatea pe care Toma o străbate înspre măruntaiele singurătății îi prilejuește lui Toma o adâncă anamneză. Spiritul închisorii, ca imagine terifiantă a *străinului*, a ocupației, a *gulagului*, a alienării se prelungește în întinderea pustie, percepută printr-un acut sentiment de *frică*: „Mă aflu în mijlocul unei pustietăți pe care oamenii sunt pe cale s-o sporească cu gesturi de neleguire”(p.13). Lumina care pâlpâie în întunecimea pustietății îi călăuzește pașii spre coliba care îi va deveni *ostrov de viață*. Locatarul tocmai și-a dat sufletul,

²⁶ v. Anca Hațiegan, *Cărțile omului dublu : teatralitate și roman în regimul communist*, Editura Limes, Cluj- Napoca, 2010

lăsându-l, parcă, stăpân pe un spațiu alveolar închis. Mai mult, descoperirea foi de manuscris are darul de a-i fixa acestuia misiunea, aceea de a *trans- scrie*, de a continua povestea.

Foița de hârtie descoperită, pe care erau înșirate gândurile bătrânului înainte să moară, acționează asupra lui Toma ca un *portal* spre o altă lume, încă neștiută sau doar pipăită în metafore livrești, ca stimul și ferment: „Am să dau de manuscris și am să-l copiez rînd pe rînd, foaie cu foaie (p.16)”. *Raisonneur* al epocii convulsionate pe care a traversat-o, savantul – *om trezit*, își asumase misiunea de *arhivar al memoriei colective*, el lăsase mărturie. Copleșit de ceea ce descoperă în inedita scriere, Toma se angajează în misiunea lui personală, ca „lector, interpret și copist al manuscrisului găsit”²⁷: „urgența sarcinii care îi revenea să copieze, să înțeleagă, să transmită. I se părea ceva la fel de frumos ca liberatea (p.24)”. O misiune voluntară, de recuperare a memoriei, neimpusă, asumată interior, așa cum au simțit și cronicarii²⁸ atunci când au continuat scrierea letopisețelor, „dar nu cronicarul balzacian al lumii exterioare, ci cronicarul subiectiv al unor lumi interioare. Intenția lui Toma este aceea de a continua cartea profesorului Diaconu adăugându-i propria sa experiență, viața lui, amintirile sale din închisoare, scopul fiind acela de a realiza un <document actual>”²⁹, după cum observă Gheorghe Glodeanu: „Nimeni nu-i încredințase această misiune care-i apărea dintr-odată ca o continuitate în inteligență (p.24)”. Este angajamentul lui la operă de *trans- misiune*.

Surprinzătoare, informațiile cuprinse în text trimit la fizica cuantică, la încercarea savantului-sihastru, și el un *prizonier liber*, o *conștiință vie*, de a articula un sistem ontologic al complementarului – *ondulatoriu-corpuscular*– care, extrapolat, ar permite saltul în *conștiință și conștientă*: „Transformarea imediată a acestei noi ontologii în domeniile socialului și al politicului ar trebui să ne facă să ieșim...”(p.15). Se articulează aici un dublu demers, o dublă călătorie: *recuperatoare, anamnetică*, deci terapeutică și, implicit, *profetică, simili- metafizică*. Manuscrisul se dovedește „o adevărată biografie spirituală (p.57)”, o radiografie lucidă a secolului celui de *al doilea val* (Alvin Tofler), în care știința și tehnologia se dezvoltă fără precedent este cel mai întunecat din istoria umanității. Raționamentele savantului se bazează pe noile descoperiri în

²⁷Gheorghe Glodeanu, *Incursiuni în literatura diasporei*, 2010, p.131

²⁸ Încă de la început, istoria este văzută ca un corpus cu valoare educativa și moralizatoare, motiv pentru care cărturarii umaniști au notat evenimentele dintr-o necesitate stringentă: „ca să nu se înecă anii cei trecuți, să rămâie feciorilor și nepoților de învățătură” (Gr. Ureche); „ca să nu să uite lucrurile și cursul țării” (M. Costin). Tot el completează: „Biruit-au gândul să scot la vedere felul neamului, să fie de învățătura ce este bine și ce este rau și de ce să se fereasca”. O asemenea atitudine implica o înaltă conștiință a responsabilității celor scrise, integral asumate „eu oi da sama de toate ale mele cate scriu”, nota Miron Costin.

²⁹*Ibidem.*, p.131

lumea fizicii cuantice, care modifică întreaga paradigmă a umanității. Este un *testament-avertisment* asupra celei mai grave erori înspre care se îndreaptă vertiginos omenirea, *desacralizarea, moartea Subiectului*, acaparată de Obiect.: „O eroare înspăimântătoare plană asupra secolului, în care niște orbi orgolioși de invaliditatea lor, ca și de viciile și defectele lor, conduceau speța umană spre un dezastru ultim, în sunetele unui marș funebru și decadent pe care toată lumea se obișnuise a-l numi progres. Un progres spre moarte acest lucru îi apărea acum evident (p.37)”. Omul *mort*, îndepărtat de sacru, activat doar în zona cunoașterii raționale, stăpânit de orgoliul luciferic transformă planeta Gaia într-un „mormânt săpat chiar de om pentru omul însuși (p.38)”, „mare cimitir de sub Lună” (Georges Bernanos).

Pornind de la observația fizică a luminii ca *undă* și *corpuscul*, pune în discuție noile legi ale fizicii cuantice: *entropia, complementaritatea, principiul incertitudinii, cauzalitatea, principiul logicii tețului exclus*, construind o nouă epistemologie. Asemeni cuantei, istoria omenirii evoluează ondulatoriu și corpuscular, omul însuși parcurge *niveluri de Realitate* - „din etapă în etapă”, cunoaște *discontinuitatea* „fără legătură aparentă între una și cealaltă (p.39)”. Viața, așadar, din această perspectivă, *ondulatorie și corpusculară*, este alcătuită din cicluri existențiale, marcate de acele *corsi et ricorsi* al lui Vico. Finalul celui de-*al doilea val* este puternic *ondulatoriu*, marcând o nouă cădere a omului, de data aceasta în întunericul ideologiei materialismului dialectic, în determinism și cauzalitate: „Trăim în această țară și în spațiile înconjurătoare ca niște animale terorizate de frică, foame, umilirea inumană din fiecare zi și din fiecare noapte, păziți ca o turmă de oi murdare de ciobani înarmați care trag în noi la primul gest de nesupunere, neucid, neleagă, ne schingiuesc, necondamnă să trăim sau să murim (p.39)”. Dar, la nivel *corpuscular*, omul pascalian face *saltul în conștiință și conștientă*: „noi suntem conștienți de nefericirea noastră (p.39), își săvârșește *transformarea metanoică*, deloc paradoxal prin chiar intermediul călăului, pe baza aceleiași legi a *complementarității*. După modelul hristic, suferința este temeiul *trezirii* omului: „Sufăr, deci voi fi” (p.40). Rememorarea anilor de detenție nu implică ura, semn că bătrânul savant era deja un om care făcuse saltul, asemenea multor alți deținuți politici din temnițele comuniste: „îmi amintesc, dar fără ură” (p.40).

Savantul ilustrează chiar tezele transdisciplinariității, pledând pentru *rigoare, deschidere și toleranță*, pilonii de susținere ai atitudinii transdisciplinare: „Cercetările mele de fizică cuantică și de epistemologie nu au limitat niciodată curiozitățile mele metafizice și religioase. Am încercat întotdeauna să-mi transform inteligenta într-un punct de convergență și să resping orice

parțialitate în specializare” (p.44). Discuțiile cu Niels Bohr, referințele la afirmația lui Max Plank: „Pentru religie, Dumnezeu se află la începutul oricărei gândiri, pentru știință, el intervine la capătul ei (p.45)”, îi dezvăluie lui Toma profilul unui om cu o viziune autentic transdisciplinară. Interesul lui pentru *problema spiritului*, așa cum o gândește René Guénon, pentru teoriile postulate de fizica cuantică referitoare la misterul morții și a lumii de dincolo, ideea că simțurile noastre sunt incapabile în acest moment să deslușească semnele venite dintr-un alt *nivel de Realitate*, pe baza *complementarității*, trădează obstinația cu care savantul crede în posibilitatea re-facerii *omului indiviz*, cum îl numește Pompiliu Crăciunescu³⁰, a viziunii holistice: „Colaborarea între fizică și religie ar putea [...] să ne îngăduie într-o bună zi să reunim într-un singur ansamblu complexitatea unei viziuni pe care vremurile ne-au silit să o tăiem în două (p.45).”

Meditând asupra manuscrisului, asupra *complementarității*, Toma, chiar dacă la început se situa doar în proximitatea sensurilor adânci, înțelege că Realitatea, *ondulatorie* și *corpusculară*, este și *una și cealaltă*, doar că omul nu este capabil să o vadă în simultaneitate, raportându-se la epistemologia deterministă: „omul nu este încă în stare să cuprindă cele două aspecte totodată, ca o monedă pe care o întorci pe o parte și pe partea cealaltă și a cărei viziune completă n-o poți avea în acest joc, niciodată (p.54)”. „*Cunoașterea indiviză*, cheia de boltă a somptuosului cosmos românesc al lui Vintilă Horia, apreciază Pompiliu Crăciunescu, focalizează *omul indiviz*, care ar trebui să fie omul viitorului, dincolo de *adevărul pulverizat* din ziua de azi ce ne împinge pe cărări mișcătoare și fără de sfârșit”³¹.

Un alt aspect abordat de savant este noua *ontologie* în lumina principiilor fizicii cuantice. Plusul de autenticitate se susține prin evocarea unor discuții cu Werner Heisenberg care îl inițiază în *principiul incertitudinii*, temelia fizicii cuantice. Necunoașterea sau neînțelegerea noilor legi ale mecanicii, principiile logicii clasice depășite generează convulsii și crize sociale și morale. *Omul trezit* este *omul-individ*, termenul latin fiind sinonim cu grecescul *atom*, însemnând ceea ce nu poate fi divizat. Din perspectiva *principiului incertitudinii*, și omul, „în calitate de particulă sau microcosmos, nu este determinat sau predeterminat. El este imprevizibil (p.59)”. Concepțiile și ideologiile bazate pe materialismul determinist au ucis *omul-individ*, entitate cuantică indivizibilă, substituindu-l cu *omul-masă*, societatea umană îndreptându-se vertiginos spre

³⁰ Pompiliu Crăciunescu, *Vintilă Horia: Transliteratură și realitate*, Ed. Curtea Veche, București, 2001, p.51

³¹ *Ibidem*, p.51

entropie și, inevitabil, spre *colaps*. Și totuși, există o șansă de salvare, care vine dinspre această imprevizibilitate a *omului- particulă cuantică*. E de ajuns ca un *om trezit* sau ca *ondulatoriul* să lase locul *corpuscularului* și, prin *trans-misiune* să găsească drumul înspre armonie și echilibru.

Manuscrisul-palimpsest dezvăluie mesajul primului mărturisitor, datat la 20 august 1956, primul locuitor al colibeii, cel care a construit sălașul tainic, *caverna- iluminatie*. Mistic și înțelept, mesajul lui mărturisește despre necesitatea *Dumnezeului personal*, pe care omul îl descoperă în *situațiile- limită*, în suferința adâncă: „Eu cred în Dumnezeu personal, cel care m-a împins pînă aici și-mi vorbește noaptea. [...] Trebuie oare să ajungi foarte jos, vreau să zic foarte sus, în mijlocul suferinței celei mai greu de închipuit pentru a avea acces la cuvintele lui? Dacă suferința mă face să –nțeleg asta, moartea mi-o va arăta” (p.64).Receptarea straturilor de *informație spirituală* îl *trans-formă* pe Toma, devenind el însuși o făptură-manuscris:„M-am schimbat, desigur, dar oare pentru viață sau pentru moarte ‘și îi amprentează ființa: „Nu vor da niciodată de manuscris [...], căci eu însumi sunt îmbibat de el, eu sunt manuscrisul. Ar trebui să măucidă penru a neutraliza mesajul (p.76).”

O dată *trezit*, Toma are revelația *sensului vieții* lui din acest moment, a faptului că el este „conștiința acestei pustietăți (p.84)”. Trezirea lui trebuie transmisă, pentru ca, prin spirit treaz și iubire întregul univers să fie salvat de căderea în entropie.Savantul abordează problema iubirii: „un regim capabil să desființeze cunoașterea și iubirea a desființa omul (p.140)”. Aceeași pledoarie întru iubire o făcea și Poetul , tovarășul de celulă al lui Toma, care le trezea spiritul înspre iubirea universală:„Nu există doar femeile pe lumea asta, mai sunt și cunoștințele, prietenii, maestrul, discipolii, realitatea vizibilă și invizibilă, toae astea trebuie să vă deprindeți șă le iubiți. Ei vor să distrugă dragostea, dar noi o vom păstra vie chiar aici, în sînul urii” (p.141).

Omul trezit este cel care dă sens existenței, cunoașterii și creației. Din această perspectivă, triada personajelor: Boețiu-Savantul-Toma Singuran își configurează *transformarea metanoică* în raport cu sacrul și cu eticul.

Omul-cuantă dă sens :

Existenței - om trezit, ființă integrată, unificată cu sine, cu societatea, cu universul, prin integrarea sacrului, Terț tainic inclus.

Cunoașterii – prin *transformările metanoice***înțelege** misiunea lui ca ființă integrată.

Acțiunii – prin opera de **trans-misiune** a manuscrisului.

Romanul lui Vintilă Horia transcrie, astfel, viziunea despre Om/ Cunoaștere /Lume:

Viziunea despre OM: trezirea, saltul în conștiință și conștiență.

Viziunea despre Cunoaștere: saltul de la cunoașterea *in vitro* la cunoașterea *in vivo*.

Viziunea despre Lume: Realitatea este o unitate deschisă, gödeliană, cu o structură ternară (SB/OB /TTA-Sacru).

Prin trans-misiunea *informației spirituale*, s-a asigurat continuitatea și s-a certificat faptul că cele trei personaje, Boețiu-Savantul-Toma au unit în *cuvântul-viumetania*, reflectare a căderii și a ridicării spre *Pridvorul Cerului*, dobândind dimensiune *transistorică*, prin reiterarea aceluiasi destin.

Mulțumiri

Se cuvine să aduc mulțumiri Domnului Prof.Dr. Iulian Boldea pentru deschiderea față de cercetarea inter/ și transdisciplinară, pentru entuziasmul și osârdia care însoțesc organizarea Conferinței și publicarea articolelor științifice, oferind, deopotrivă, cercetătorilor consacrați, dar și doctoranzilor posibilitatea unui dialog viu.

Implicit, adresez mulțumiri Domnului Prof. Dr. Gheorghe Glodeanu, care ne mentorează și ne oferă sugestii pertinente în demersul nostrum doctoral.

Bibliografie

1. Horia, Vintilă, *Salvarea de ostrogoți (Prigoniți-l pe Boețiu)*, traducere de Ileana Cantuniari, Ed. Europa, Craiova, 1993
2. Braga, Corin (coordonator), *Morfologia lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Ed. Tracus Arte, București, 2015
3. Crăciunescu, Pompiliu, *Vintilă Horia: Transliteratură și realitate*, Ed. Curtea Veche, București, 2001
4. Crăciunescu, Pompiliu, *Terțul inclus și transliteratura*, în *La confulența a două culturi. Lupasco astăzi, Lucrările Colocviului Internațional UNESCO, Paris, 24 martie 2010*, Ed. Curtea Veche, 2010
5. Y Gasset, José Ortega, *Studii despre iubire*, traducere Sorin Mărculescu, Ed. Humanitas, 2012
6. Glodeanu, Gheorghe, *Incursiuni în literatura diasporei*, Ed. Tipomoldova, Iași, 2010
7. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol*, Ed. Humanitas, București, 2005
8. Mesaroș, Claudiu, *Filosofii cerului: o introducere critică în gândirea Evului Mediu*, Editura Universității de Vest, 2005,
9. Nicolescu, Basarab: *Transdisciplinaritatea. Manifest*, ediția a II-a , Editura Junimea, Iași, 2007
10. Nicolescu, Basarab, *Teoreme poetice*, Ed. Junimea, Iași, 2007
11. Ungureanu, Cornel, *La vest de Eden. O introducere în literatura exilului*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1995, p.132
12. Otiniel Vereș, *Interviu cu prof. Alexander Baumgarten*, Editura Ratio et Revelatio, ian 26, 2015, pe
http://ratioetrevelatio.com/en/module/smartblog/details?id_post=21